

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

доц. **Антонюк Н.А.**, студентка **Федчун С.В.**
Сумський державний університет (Україна)

Будь-які процеси розвиваються циклічно, у т. ч. і економічні, рівень ліквідності як банківської системи, так і окремого комерційного банку також розвивається циклічно: періоди надлишкової ліквідності змінюються періодами недостатньої ліквідності, що є однаково погано для банку. У першому випадку існує небезпека несвоєчасного розрахунку з клієнтами, а у другому – неефективність керування власними ресурсами. Низька ліквідна позиція кожного окремого банку обмежує його платоспроможність, що може через «ефект доміно» паралізувати діяльність усієї фінансової системи. Саме тому важливим є прогнозування рівня ліквідності, знаходження деякого оптимального рівня, визначення рівня еластичності відносно інших макроекономічних показників тощо.

НБУ проводить політику підтримки ліквідності банків за допомогою інструментів рефінансування, але отримати кошти від НБУ на підтримку ліквідності мають змогу не усі банки, а лише ті, що відповідають певним вимогам: правильність формування обов'язкових резервів, їх достатність, дотримання встановлених рівнів економічних нормативів і т.д.

Періоди коливання надлишкової та недостатньої ліквідності також можуть коливатися залежно від зміни розміру грошової маси в обороті: при збільшенні емісії у населення з'являються вільні готівкові кошти, які вони несуть до банку. Банки, при цьому знижують ставки за депозитними операціями, що, у свою чергу, здешевлює кредити.

Так, наприклад, у жовтні-листопаді 2012 р. банки підвищували ставки за депозитами, відчуваючи недостатній рівень ліквідності. Це спричинено політикою НБУ направленою на вилучення вільної ліквідності, для стабілізації курсу гривні, боротьби зі спекуляціями на валютному ринку тощо. А у жовтні 2013 р. банки опустили дохідність за депозитами нижче 16 % річних, що свідчить про надлишкову ліквідність у системі. Отже, можна зробити висновок, що співвідношення об'єму грошової маси в обороті та ставки за депозитами мають обернену залежність, тому рівень ставок за депозитами еластичний за кількістю грошової маси в обороті.

Але у подібній ситуації існує загроза ліквідної пастки, коли відсоткова ставка перебуває на мінімально низькому рівні: населення не готове вкладати кошти у банк, через низьку дохідність за депозитними операціями, та намагається тримати гроші у готівці, а інвестори не збільшують інвестицій, оскільки подальше падіння ставки неможливе. При низьких відсоткових ставках попит на гроші стає нескінченно еластичним, а подальше зростання грошової маси в обороті спричинить розрив між товарним та грошовим ринками, зростання попиту на гроші та викличе гіперінфляцію.

Також варто зазначити про еластичність як рівня ліквідності, так і платоспроможності банківської системи відносно залишків коштів на кореспондентських рахунках в НБУ, що є найбільш об'єктивним показником аналізу ліквідності банківської системи.

Для більш детального аналізу ліквідності банківської системи доцільно використовувати коефіцієнт еластичності, що дозволить зрозуміти, якою буде зміна наданих позик, у разі зміни вкладень на 1%. Це дозволить побачити певну тенденцію зміни даного показника та визначити прогнозне значення як миттєвої ліквідності банку, так і загального її рівня.

Варто зазначити, що одним з важливих показників прогнозування ліквідності банківської системи є очікування населення. У сучасних умовах економічної та політичної нестабільності банки приймають виважені рішення щодо залучення нових, чи обмеження дострокового закриття діючих вкладів.

Так, майже усі українські банки вводили обмеження на зняття готівки в банкоматах до 1 тис. грн. на добу, а «VAB Банк» навіть обмежили безготівкові перекази до інших банків до 10 тис. на добу. Один з найбільших банків «Приват Банк» також на початку березня

розмістив заяву, якщо до 08.03.2014 р. клієнти, які достроково закрили депозитні рахунки знову повернуть кошти у банк отримують компенсацію відсотків за період розірвання договору. Тобто, банку легше буде виплати незначну суму відсотків клієнтам за період у кілька днів, ніж зовсім втратити кошти клієнта. А банк «Фінанси і Кредит» проводить акцію лояльності до своїх клієнтів: + 3% на депозит, якщо повертається увесь вклад і + 2% якщо повертається більше половини вкладу.

У сучасних умовах, одним із напрямків підвищення ліквідної позиції банківської системи може стати зростання ставок за короткостроковими депозитами, що принесе додаткові вигоди як для держателів коштів (зростання доходу і менший ризик втрати власних заощаджень, у порівнянні з довгостроковими вкладеннями), так і для банків (підвищення рівня власної ліквідності та платоспроможності). Банки готові виплачувати вищі відсотки за короткотерміновими депозитами, але ця ставка не буде триматися весь рік. Ситуація рано чи пізно стабілізується і якщо через 3-4 місяці клієнтам можна буде запропонувати більш низькі відсотки, то немає сенсу залучати «дорогі гроші» на тривалий термін.

Також досить важливим аспектом стабілізації банківської системи є зниження рівня її еластичності від зміни процентних ставок та розробка і введення у дію як законодавчих так і ринкових механізмів урегулювання відсоткових ставок за депозитними операціями. Адже розрив пропонованих клієнтам ставок вкладення коштів може досягати 10 %, що чинить дестабілізуючий вплив та всю фінансову систему.

Антонюк, Н.А. Еластичність ліквідності банківської системи України [Текст] / Н.А. Антонюк, С.В. Федчун // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 225-226.